

การพัฒนาทุนมนุษย์และความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อ ความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการสินค้า OTOP

จังหวัดราชบุรี

Human Capital Development and Competitive Advantage for Operational Success of OTOP Enterprises in Ratchaburi Province

ปานิสรา สืบไชยวัง¹ ภูวิช ปัญญาสิทธิ์² รัชชาเศรษฐ์ ศิริวรรณพัฒน์³ และเสียรวิชญ์ วิเศษสังข์⁴

Panisara Suebchaiwang, Phuvit Panyasit, Rachaseth Siraworrayapat and

Tienvitt Wisetsang

Received: June 13, 2023 Revised: July 20, 2023 Accepted: August 3, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการพัฒนาทุนมนุษย์ และความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการสินค้า OTOP จังหวัดราชบุรี และ 2) เพื่อศึกษาการพัฒนาทุนมนุษย์ที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการสินค้า OTOP จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการสินค้า OTOP ในเขตจังหวัดราชบุรี จำนวน 308 ราย ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบบสะดวก ค่าเฉลี่ยดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.814 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.924 สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ของผู้ประกอบการสินค้า OTOP อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.114$, S.D. = 0.437) และพบว่า มีความได้เปรียบทางการแข่งขัน อยู่ในระดับ

¹สังกัดนักวิจัยอิสระ; Independent Researcher, E-mail: panisara.dba@gmail.com

²สังกัดนักวิจัยอิสระ; Independent Researcher, E-mail: policenews@hotmail.com

³สังกัดนักวิจัยอิสระ; Independent Researcher, E-mail: tp25042521@gmail.com

⁴สังกัดนักวิจัยอิสระ; Independent Researcher, E-mail: tienvitt.wi@gmail.com

มาก ($\bar{x} = 4.029$, S.D. = 0.356) ผลวิเคราะห์การพัฒนาทุนมนุษย์ที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการสินค้า OTOP พบว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ ด้านการมุ่งการเรียนรู้ขององค์กร และด้านขีดความสามารถเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านประสิทธิภาพ ที่นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนด้านการมุ่งการเรียนรู้ขององค์กร ด้านการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และด้านขีดความสามารถเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านคุณภาพ ที่นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ขณะที่ด้านการมุ่งการเรียนรู้ขององค์กร และด้านขีดความสามารถเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านนวัตกรรม ที่นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และพบว่าด้านการเรียนรู้ของบุคคล และด้านการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านการตอบสนองลูกค้า ที่นัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ: การพัฒนาทุนมนุษย์ ความได้เปรียบทางการแข่งขัน ผู้ประกอบการสินค้า OTOP

Abstract

This research aims to study: 1) the level of human capital development and competitive advantage for operational success of OTOP enterprises in Ratchaburi province, and 2) the influence of human capital development on the competitive advantage for operational success of OTOP enterprises in Ratchaburi province. This research was the survey research, testing of 308 respondents who were OTOP enterprises in Ratchaburi province. The research sampling was simple random sampling. The index of item-objective congruence (IOC) was 0.814 and reliability value was 0.924. The statistical analyzing data were frequency, percentage, mean, standard deviation and Multiple linear regression analysis.

The results of the research found that the human capital development of OTOP enterprises was at a high level ($\bar{x} = 4.114$, S.D. = 0.437) and competitive advantage for operational success of OTOP enterprises was at a high level ($\bar{x} = 4.029$, S.D. = 0.356). The analysis of human capital development and competitive advantage for operational success of OTOP enterprises in Ratchaburi province revealed that the human capital development; individual learning and strategic

capability factors significantly influence the competitive advantage for operational success on efficiency aspect at the 0.05 statistical level. The organizational learning orientation, emotional intelligence development and strategic capability factors influence the competitive advantage for operational success on quality aspect with statistical significance at 0.05 level. The organizational learning orientation and strategic capability factors influence the competitive advantage for operational success on innovation aspect at 0.05 statistically significant. And, finally, the individual learning and emotional intelligence development factors significantly influence the competitive advantage for operational success on customer responsiveness aspect with statistical significance at 0.05 level.

Keywords: Human capital development, competitive advantage, OTOP enterprise

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์นั้นเป็นทรัพยากรที่มีค่าและเป็นปัจจัยแรกในการดำเนินงานทั้งระดับองค์กร สถาบัน ชุมชนหรือแม้กระทั่งสังคมที่เล็กที่สุดคือครอบครัว เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์จะก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่นตามมา เช่น ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม เป็นต้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ความสามารถ เมื่อทรัพยากรมนุษย์ได้ถูกพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถแล้ว ก็จะทำให้ระบบอื่น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงไปในทางที่ดีขึ้นตามมา ทรัพยากรมนุษย์เป็นบุคคลซึ่งมีความพร้อมความสามารถที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรหรือเป็นบุคคลในองค์กรที่สามารถสร้างคุณค่าของระบบการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ (นิสตรรก์ เวชยานนท์, 2551)

การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการสินค้า OTOP ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ทิศทางวิสาหกิจชุมชน การวางแผนดำเนินการ การบริหารการตลาด การจัดการความรู้และข้อมูล การจัดการสินค้าหรือบริการ และการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชนและลูกค้า ถือเป็นกระบวนการสำคัญและเป็นเครื่องมือหลักที่ทำให้ทราบศักยภาพของผู้ประกอบการสินค้า OTOP (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2557) ภายใต้ความสำคัญทางเศรษฐกิจต้องยอมรับว่า ผู้ประกอบการสินค้า OTOP ยังมีข้อจำกัด เนื่องจากธรรมชาติในการดำเนินธุรกิจที่แตกต่างไปจากวิสาหกิจขนาดใหญ่ แม้ว่าผู้ประกอบการสินค้า OTOP ก็ยังสามารถสร้างกลยุทธ์จากข้อได้เปรียบในการแข่งขันบาง

ประการได้ เช่น การเริ่มต้นทำธุรกิจได้รวดเร็ว มีความยืดหยุ่นในการประกอบธุรกิจ และมีความสามารถในการตอบสนองความต้องการของตลาดเฉพาะทาง เป็นต้น โดยปัญหาขนาดของผู้ประกอบการสินค้า OTOP ส่วนมากแล้วจะเกี่ยวกับอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจเกือบทุกด้านตั้งแต่เรื่องการขาดแคลนเทคโนโลยี การขาดเงินทุนในการพัฒนาและวิจัย การเข้าไม่ถึงแหล่งเงินทุน และที่สำคัญก็คือ การบริหารจัดการกิจการที่ขาดแคลนบุคลากร ส่งผลให้ส่วนมากไม่สามารถรักษาธุรกิจในระยะยาวและก้าวไปสู่การแข่งขันในระดับที่สูงขึ้นได้ (ประภาพร ยางประยงค์, 2559) ทำให้ผู้ประกอบการสินค้า OTOP จำนวนมากมีผลการประกอบการที่ไม่ดีและในที่สุดก็ต้องเลิกกิจการไปหลังจากที่เริ่มดำเนินกิจการได้ไม่นาน

ด้วยเหตุดังกล่าวจะเห็นว่า ผู้ประกอบการสินค้า OTOP ยังไม่มีการบริหารจัดการในการพัฒนาทุนมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาทุนมนุษย์และความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการสินค้า OTOP จังหวัดราชบุรี เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นต้นแบบสำหรับผู้ประกอบการสินค้า OTOP สามารถเข้าใจและหาแนวทางพัฒนาการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานและพัฒนางองค์กรให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาทุนมนุษย์ และความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการสินค้า OTOP จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาทุนมนุษย์ที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการสินค้า OTOP จังหวัดราชบุรี

สมมติฐานในการศึกษา

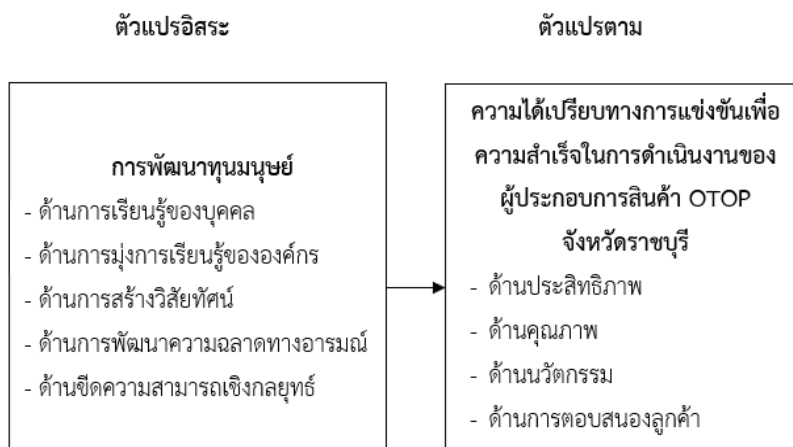
สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยการพัฒนาทุนมนุษย์ มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการสินค้า OTOP จังหวัดราชบุรี ด้านประสิทธิภาพ

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยการพัฒนาทุนมนุษย์ มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการสินค้า OTOP จังหวัดราชบุรี ด้านคุณภาพ

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยการพัฒนาทุนมนุษย์ มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน เพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการสินค้า OTOP จังหวัดราชบุรี ด้านนวัตกรรม

สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยการพัฒนาทุนมนุษย์ มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน เพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการสินค้า OTOP จังหวัดราชบุรี ด้านการตอบสนองลูกค้า

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ได้กำหนดแนวทางการดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ประกอบการสินค้า OTOP ในเขตจังหวัดราชบุรี รวมทั้งสิ้น 1,344 ราย (ข้อมูลผู้ประกอบการสินค้า OTOP ในเขตจังหวัดราชบุรี ของกรมพัฒนาชุมชน ณ เมษายน 2566)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ประกอบการสินค้า OTOP ในเขตจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย (Simple size) โดยการคำนวณหาจากสูตรการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% กำหนดความคลาดเคลื่อน 5% ซึ่งจากผลการคำนวณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ในการศึกษาครั้งนี้

จำนวนทั้งสิ้น 308 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Simple random sampling) แบ่งตามเขตอำเภอในจังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย อำเภอเมืองราชบุรี อำเภอจอมบึง อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอบางแพ อำเภอบ้านโป่ง อำเภอปากท่อ อำเภอโพธาราม อำเภอวัดเพลง อำเภอบ้านคา และอำเภอสวนผึ้ง

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การพัฒนาทุนมนุษย์และความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการสินค้า OTOP จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ทฤษฎีการพัฒนาทุนมนุษย์ และแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความได้เปรียบทางการแข่งขัน

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยนี้ใช้พื้นที่ในการดำเนินการวิจัยเป็นการศึกษาเฉพาะผู้ประกอบการสินค้า OTOP ในจังหวัดราชบุรี

ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยนี้เริ่มทำการศึกษาในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 ถึงเดือนพฤษภาคม 2566

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยในครั้งนี้คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ เป็นการวัดข้อมูลระดับนามบัญญัติ (Nominal Scale) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทผู้ประกอบการ ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ และจำนวนพนักงานในกิจการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาทุนมนุษย์ จำนวน 25 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ของบุคคล ด้านการมุ่งการเรียนรู้ขององค์กร ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ด้านการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และด้านขีดความสามารถเชิงกลยุทธ์

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการสินค้า OTOP จังหวัดราชบุรี จำนวน 20 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพ ด้านคุณภาพ ด้านนวัตกรรม และด้านการตอบสนองลูกค้า

ตอนที่ 4 แบบสอบถามความคิดเห็นเสนอแนะเพิ่มเติมในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อความสำเร็จได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการสินค้า OTOP จังหวัดราชบุรี

โดยแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เป็นคำถามแบบเรียงลำดับ (Interval Scale) 5 ระดับ ได้แก่ ระดับ 5 คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึงระดับ 1 คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามชุดนี้ผ่านการทดสอบความเที่ยงของเครื่องมือโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญโดยใช้การวัดดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) โดยเกณฑ์ที่ยอมรับได้ของค่าดัชนีความสอดคล้องควรเท่ากับหรือมากกว่า 0.05 ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.814 หลังจากนั้นมาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient; α) โดยผลการทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.924 แสดงว่า แบบสอบถามฉบับนี้มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจริงพร้อมกับชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามจากผู้ประกอบการสินค้า OTOP ในเขตจังหวัดราชบุรี โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง 308 ตัวอย่าง เมื่อผู้วิจัยได้รวบรวมแบบสอบถามได้ทั้งหมดแล้วทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการรวบรวมข้อมูล และหนังสือทางวิชาการงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inference statistics) เพื่อการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ในการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง 308 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 52.60) มีอายุ 31-40 ปี (ร้อยละ 38.31) มีการศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 23.38) เป็นผู้ประกอบการเจ้าของคนเดียว (ร้อยละ 40.26) ส่วนใหญ่มีระยะเวลาดำเนินธุรกิจ 6-10 ปี (ร้อยละ 31.17) และมีจำนวนพนักงานในกิจการ 1-5 คน (ร้อยละ 27.27) สำหรับผลการวิเคราะห์ มีดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาทุนมนุษย์ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.114$, S.D. = 0.437) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการเรียนรู้ของบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.345$, S.D. = 0.556) รองลงมาคือ ด้านการมุ่งการเรียนรู้ขององค์กร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.301$, S.D. = 0.534) และน้อยที่สุดคือ ด้านขีดความสามารถเชิงกลยุทธ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.884$, S.D. = 0.631) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ประกอบการสินค้า OTOP ในเขตจังหวัดราชบุรี ที่มีต่อการพัฒนาทุนมนุษย์

การพัฒนาทุนมนุษย์	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านการเรียนรู้ของบุคคล	4.345	0.556	เห็นด้วยมากที่สุด
ด้านการมุ่งการเรียนรู้ขององค์กร	4.301	0.534	เห็นด้วยมากที่สุด
ด้านการสร้างวิสัยทัศน์	4.127	0.518	เห็นด้วยมาก
ด้านการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์	3.914	0.648	เห็นด้วยมาก
ด้านขีดความสามารถเชิงกลยุทธ์	3.884	0.631	เห็นด้วยมาก
โดยรวม	4.114	0.437	เห็นด้วยมาก

ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการสินค้า OTOP จังหวัดราชบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.029$, S.D. = 0.356) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านคุณภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.210$, S.D. = 0.567) รองลงมาคือ ด้านนวัตกรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.125$, S.D. = 0.452) และน้อยที่สุดคือ ด้านการตอบสนองลูกค้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.666$, S.D. = 0.586) ตามลำดับ ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ประกอบการสินค้า OTOP ในเขตจังหวัดราชบุรี
ที่มีต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของ
ผู้ประกอบการสินค้า OTOP จังหวัดราชบุรี

ความได้เปรียบทางการแข่งขันฯ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านประสิทธิภาพ	4.114	0.530	เห็นด้วยมาก
ด้านคุณภาพ	4.210	0.567	เห็นด้วยมากที่สุด
ด้านนวัตกรรม	4.125	0.452	เห็นด้วยมาก
ด้านการตอบสนองลูกค้า	3.666	0.586	เห็นด้วยมาก
โดยรวม	4.029	0.356	เห็นด้วยมาก

2. ผลวิเคราะห์การพัฒนาทุนมนุษย์ที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน
เพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการสินค้า OTOP จังหวัดราชบุรี ตาม
วัตถุประสงค์ข้อที่ 2. มีดังนี้

2.1 สมมติฐานที่ 1 พบว่า ปัจจัยการพัฒนาทุนมนุษย์ คือ ด้านการมุ่งการเรียนรู้
ขององค์กร (X_2) และด้านขีดความสามารถเชิงกลยุทธ์ (X_5) มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการ
แข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ด้านประสิทธิภาพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05
ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยการพัฒนาทุนมนุษย์ กับความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อ
ความสำเร็จในการดำเนินงาน ด้านประสิทธิภาพ

ตัวแปร	B	Std. Error	β	t	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	0.727	0.221		3.295	0.001		
การเรียนรู้ของบุคคล (X_1)	-0.002	0.070	-0.002	-0.031	0.976	0.325	3.076
การมุ่งการเรียนรู้ขององค์กร (X_2)	0.444	0.079	0.447	5.582	0.000*	0.274	3.644
การสร้างวิสัยทัศน์ (X_3)	0.090	0.079	0.088	1.140	0.255	0.295	3.391
การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (X_4)	-0.111	0.074	-0.135	-1.486	0.138	0.212	4.711
ขีดความสามารถเชิงกลยุทธ์ (X_5)	0.399	0.083	0.476	4.787	0.000*	0.178	5.612
R = 0.685, R ² = 0.469, Adjusted. R ² = 0.460, SE _{est} = 0.38923, F = 53.310, Sig. = 0.000*							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 สมมติฐานที่ 2 พบว่า ปัจจัยการพัฒนาทุนมนุษย์ คือ ด้านการมุ่งการเรียนรู้
ขององค์กร (X_2) ด้านการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (X_4) และด้านขีดความสามารถเชิงกล

ยุทธ์ (X₅) มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ด้านคุณภาพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยการพัฒนาทุนมนุษย์ กับความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ด้านคุณภาพ

ตัวแปร	B	Std. Error	β	t	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	1.421	0.270		5.261	0.000		
การเรียนรู้ของบุคคล (X ₁)	0.063	0.086	0.062	0.731	0.465	0.325	3.076
การมุ่งการเรียนรู้ขององค์กร (X ₂)	0.390	0.097	0.367	4.007	0.000*	0.274	3.644
การสร้างวิสัยทัศน์ (X ₃)	0.110	0.097	0.100	1.136	0.257	0.295	3.391
การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (X ₄)	-0.180	0.091	-0.206	-1.975	0.049*	0.212	4.711
ขีดความสามารถเชิงกลยุทธ์ (X ₅)	0.281	0.102	0.313	2.754	0.006*	0.178	5.612
R = 0.552, R ² = 0.305, Adjusted. R ² = 0.293, SE _{est} = 0.47646, F = 26.473, Sig. = 0.000*							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 สมมติฐานที่ 3 พบว่า ปัจจัยการพัฒนาทุนมนุษย์ คือ ด้านการมุ่งการเรียนรู้ขององค์กร (X₂) และด้านขีดความสามารถเชิงกลยุทธ์ (X₅) มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ด้านนวัตกรรม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยการพัฒนาทุนมนุษย์ กับความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ด้านนวัตกรรม

ตัวแปร	B	Std. Error	β	t	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	1.717	0.199		8.611	0.000		
การเรียนรู้ของบุคคล (X ₁)	-0.083	0.063	-0.102	-1.311	0.191	0.325	3.076
การมุ่งการเรียนรู้ขององค์กร (X ₂)	0.333	0.072	0.393	4.637	0.000*	0.274	3.644
การสร้างวิสัยทัศน์ (X ₃)	-0.102	0.071	-0.117	-1.436	0.152	0.295	3.391
การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (X ₄)	0.004	0.067	0.006	0.066	0.947	0.212	4.711
ขีดความสามารถเชิงกลยุทธ์ (X ₅)	0.449	0.075	0.626	5.956	0.000*	0.178	5.612
R = 0.637, R ² = 0.406, Adjusted. R ² = 0.396, SE _{est} = 0.35160, F = 41.201, Sig. = 0.000*							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 สมมติฐานที่ 4 พบว่า ปัจจัยการพัฒนาทุนมนุษย์ คือ ด้านการเรียนรู้ของบุคคล (X_1) และด้านการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (X_4) มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ด้านการตอบสนองลูกค้า ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงดังตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ปัจจัยการพัฒนาทุนมนุษย์ กับความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ด้านการตอบสนองลูกค้า

ตัวแปร	B	Std. Error	β	t	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	4.027	0.327		12.328	0.000		
การเรียนรู้ของบุคคล (X_1)	-0.271	0.104	-0.257	-2.610	0.010*	0.325	3.076
การมุ่งการเรียนรู้ขององค์กร (X_2)	0.173	0.118	0.157	1.470	0.143	0.274	3.644
การสร้างวิสัยทัศน์ (X_3)	-0.058	0.117	-0.051	-0.496	0.620	0.295	3.391
การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (X_4)	0.248	0.110	0.274	2.253	0.025*	0.212	4.711
ขีดความสามารถเชิงกลยุทธ์ (X_5)	-0.171	0.123	-0.184	-1.382	0.168	0.178	5.612
R = 0.221, R ² = 0.049, Adjusted. R ² = 0.033, SE _{est} = 0.57623, F = 3.107, Sig. = 0.009*							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์มาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การพัฒนาทุนมนุษย์ของผู้ประกอบการสินค้า OTOP ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.114, S.D. = 0.437) เพราะว่า ผู้ประกอบการสินค้า OTOP ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสินค้าให้เกิดประโยชน์ใช้สอยและมีความสวยงามเพื่อให้สามารถดึงดูดความสนใจจากลูกค้าและสามารถจำหน่ายเพิ่มยอดขายได้ แต่ขณะเดียวกันผู้ประกอบการสินค้า OTOP ก็ยังขาดการวางกลยุทธ์ด้านการตลาด ทำให้สินค้าที่ผลิตไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้ ดังนั้น ผู้ประกอบการสินค้า OTOP ควรศึกษาการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดโดยเฉพาะการตลาดออนไลน์และกลุ่มลูกค้าเป้าหมายเพื่อจะได้นำเสนอขายสินค้าได้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค อีกทั้งยังสามารถปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้มากขึ้นอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วรินทร์ธร ธรสารสมบัติ (2565) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อความได้เปรียบในการแข่งขันในธุรกิจ SMEs ใน

กรุงเทพและปริมณฑล” ซึ่งพบว่า ธุรกิจ SMEs ในกรุงเทพและปริมณฑล ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก

ความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการสินค้า OTOP จังหวัดราชบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.029$, S.D. = 0.356) เพราะว่าผู้ประกอบการสินค้า OTOP จังหวัดราชบุรี มีการแข่งขันค่อนข้างสูง โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพสินค้าที่มีความประณีตสวยงาม มีประโยชน์ใช้สอย และมีราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพ แต่ยังมีขาดทักษะด้านภาษาต่างประเทศและทักษะด้านการสื่อสารทางการตลาด จึงทำให้มีส่วนแบ่งทางการตลาดไม่สูงและตลาดสินค้าของผู้ประกอบการสินค้า OTOP จังหวัดราชบุรี ยังไม่เป็นที่รู้จักและขาดความน่าเชื่อถือในตลาด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล (2560) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาทุนมนุษย์และความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจเอกชน” พบว่า ความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการธุรกิจเอกชน อยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยการพัฒนาทุนมนุษย์และความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการสินค้า OTOP จังหวัดราชบุรี ดังนี้

2.1 ปัจจัยการพัฒนาทุนมนุษย์ คือ ด้านการมุ่งการเรียนรู้ขององค์กร (X_2) และด้านขีดความสามารถเชิงกลยุทธ์ (X_5) มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ด้านประสิทธิภาพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เป็นเพราะว่าผู้ประกอบการสินค้า OTOP ควรพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการที่ก้าวหน้าและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชนิสา สุนทร (2561) ศึกษาเรื่อง “การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์เพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้บริโภคโทรศัพท์” ที่พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ มีผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน

2.2 ปัจจัยการพัฒนาทุนมนุษย์ คือ ด้านการมุ่งการเรียนรู้ขององค์กร (X_2) ด้านการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (X_4) และด้านขีดความสามารถเชิงกลยุทธ์ (X_5) มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ด้านคุณภาพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เป็นเพราะว่า ผู้ประกอบการสินค้า OTOP จำเป็นต้องแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานและช่วยเหลือทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารในการพัฒนาความรู้ใหม่เพื่อสร้างโอกาสทางการแข่งขัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มล

ทิพย์ บำรุงกิจ (2564) ศึกษาเรื่อง “สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความเป็นผู้ประกอบการ และปัจจัยกำหนดที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ลำปาง” ที่พบว่า ปัจจัยความเป็นผู้ประกอบการ คือ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเชิงรุก และการกล้าเผชิญความเสี่ยง มีผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน

2.3 ปัจจัยการพัฒนาทุนมนุษย์ คือ ด้านการมุ่งการเรียนรู้ขององค์กร (X_2) และด้านขีดความสามารถเชิงกลยุทธ์ (X_5) มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ด้านนวัตกรรม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 อาจเป็นเพราะ ผู้ประกอบการสินค้า OTOP ที่มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานจะมีความเข้าใจการวางแผนดำเนินงานด้านการตลาด สามารถวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน ซึ่งถือได้ว่ามีความสำคัญต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศุภชัย เหมือนโพธิ์ (2561) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์” ซึ่งพบว่า ปัจจัยภายในประกอบด้วย มีผู้นำกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถและมีความชำนาญในการดำเนินงาน มีผลต่อความสำเร็จในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน

2.4 ปัจจัยการพัฒนาทุนมนุษย์ คือ ด้านการเรียนรู้ของบุคคล (X_1) และด้านการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (X_4) มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ด้านการตอบสนองลูกค้า ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 อาจเป็นเพราะการพัฒนาศักยภาพในการวางแผนดำเนินการ การบริหารการตลาด การจัดการความรู้และข้อมูล รวมถึงการจัดการสินค้าหรือบริการ จะทำให้ผู้ประกอบการสินค้า OTOP สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล (2560) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาทุนมนุษย์และความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจเอกชน” พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการเรียนรู้ของบุคคล ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันในธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาพบว่า การพัฒนาทุนมนุษย์เป็นกระบวนการทางธุรกิจที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการสร้างบุคลากรให้เกิดศักยภาพทางการแข่งขันที่สูงขึ้น ด้วยวิธีการสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการส่งเสริมให้ได้รับการอบรมเรียนรู้ที่สูงขึ้นเพื่อให้เกิดความชำนาญ

เฉพาะทาง ซึ่งในการพัฒนาทุนมนุษย์ของผู้ประกอบการสินค้า OTOP เป็นการนำทรัพยากรในทุนทางปัญญาทั้งหมดมาใช้ผลักดันให้เกิดความสามารถในการแข่งขัน มาสร้างสรรค์ร่วมกันความสามารถทางนวัตกรรมเพื่อให้เกิดการปรับปรุงปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ กระบวนการทำงาน และแสวงหาวิธีการบริหารจัดการทางการตลาด ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการสินค้า OTOP มีผลการดำเนินงานที่ดีและสามารถอยู่รอดในธุรกิจได้อย่างมั่นคงยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้ประกอบการสินค้า OTOP ควรให้ความสำคัญในการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาสินค้า OTOP ให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของตลาด และเพื่อให้สินค้า OTOP เป็นที่รู้จักและมีความน่าเชื่อถือในตลาดมากขึ้น
2. ผู้ประกอบการสินค้า OTOP ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิสาหกิจในการช่วยเหลือพัฒนาผลิตภัณฑ์ในเชิงอุตสาหกรรมและเชิงธุรกิจให้มากขึ้น รวมถึงเพื่อเปิดโอกาสสู่ตลาดต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้ประกอบการสินค้า OTOP ควรให้ความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาทุนมนุษย์อย่างต่อเนื่อง รวมถึงวางแผนทางที่จะพัฒนาด้านการเรียนรู้ของบุคลากร ในการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยเฉพาะอย่างยิ่งการตลาดออนไลน์ ซึ่งจะช่วยเปิดโอกาสให้สินค้า OTOP เป็นที่รู้จักในต่างประเทศได้
2. ผู้ประกอบการ OTOP ควรเข้ารับการพัฒนาอบรมเพิ่มพูนความรู้ด้านการบริหารจัดการ การศึกษาดูงาน รวมถึงการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้ประกอบการอื่น ๆ เพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาดและเป็นการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งระหว่างผู้ประกอบการในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน
3. ผู้ประกอบการ OTOP ควรกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อนำเสนอสินค้าที่มีความหลากหลาย เพื่อให้สามารถเข้าถึงพฤติกรรมของกลุ่มลูกค้าและสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการมีลูกค้าอย่างต่อเนื่อง หรือเกิดการบอกต่อ และเกิดการซื้อสินค้าซ้ำ ซึ่งจะทำให้กิจการเติบโตได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาในครั้งต่อไปผู้วิจัยเสนอให้ทำการศึกษาเพิ่มเติมในการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเป็นการค้นหาข้อมูลในลักษณะเชิงลึก และได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายและชัดเจนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2557). **วิสาหกิจชุมชน**. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตร และสหกรณ์.

ชนิสสา สุนทร. (2561). การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์เพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้บริโภคโทรศัพท์. **วารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน** ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 ก.ค.-ธ.ค. 2561, หน้า 37-56.

นิสดาร์ก เวชยานนท์. (2551). **มิติใหม่ในการบริหารทุนมนุษย์: Managing Talent**. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ประภาพร ยางประยงค์. (2559). วิเคราะห์การจัดการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาท่าสะพานไฮโดร โปรนิกส์. **วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และการสื่อสาร**. ปีที่ 11, (2) กรกฎาคม-ธันวาคม, 25-32.

มลทิพย์ บำรุงกิจ. (2564). สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความเป็นผู้ประกอบการ และปัจจัยกำหนดที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ลำปาง. **วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ** ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กุมภาพันธ์ 2564), 375-393.

วรลักษณ์ ลลิตศิริวิมล. (2560). การพัฒนาทุนมนุษย์และความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจเอกชน. **ทุนอุดหนุนการวิจัย มหาวิทยาลัยหาดใหญ่**.

วรินทร์ธร ธารสารสมบัติ. (2565). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อความได้เปรียบในการแข่งขันในธุรกิจ SMEs ในกรุงเทพและปริมณฑล. **วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม** ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2565), 92-110.

ศุภชัย เหมือนโพธิ์. (2561). การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์. **วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย** ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2561), 131-144.

Taro Yamane. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rdEd. New York. Harper and Row Publications.